

DORIVOR SUT QUSHQO'NMAS OSIMLIGINING FOYDALI XUSUSIYATLARI VA UNDAN OQILONA FOYALANISH

E.S.Baymuradov

Samarqand davlat tibbiyot universiteti

Farmakognoziya va farmatsevtik texnologiya kafedراسi assistenti

Annotatsiya. Maqolada dorivor sut qushqo' nmas o' simligining shifobaxshlik xususiyatlarini o'rganish orqali o' simlikdan, tibbiyotda va xalq tabobatida foyalanish yo' llari yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: dorivor, sut qushqo' nmas, shifobaxsh, tibbiyot, kimyoviy tarkib, tabiiy, choy.

ПОЛЕЗНЫЕ СВОЙСТВА ЛЕКАРСТВЕННОЙ МОЛОЧНОЙ СПАРЖИ И ЕЕ РАЗУМНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ

Аннотация. В статье изучаются лечебные свойства лекарственного растения расторопши лекарственной, освещаются пути его применения в медицине и народной медицине.

Ключевые слова: лекарственный, расторопша, целебный, лечебный, химический состав, натуральный, чай

USEFUL PROPERTIES OF THE MEDICINAL MILK ASPARAGUS PLANT AND ITS WISE USE

Abstract. The article highlights the ways of using the medicinal plant of milk thistle to study the healing properties of the medicinal plant, in medicine and in folk medicine.

Keywords: medicinal, milk thistle, medicinal, medical, chemical composition, natural, tea.

KIRISH

Dorivor sut qushqonmas – O'zining shifobaxsh xususiyatlari tufayli ko'plab mintaqada iqlimlashtirilgan o'simlik-sut qushqo' nmas ko'pchilik ma'lum va mashhurdir. Asil vatani Hindiston bo'lgan bu o'simlik 2000 yildan beri xalq tabobatida foydalanib kelingan. O'simlikning barglari singan vaqtda ajrab chiqadigan sutsimon suyuqlik sut qushqo' nmas nomini olishiga sabab bo'lgan. Ko'pchilik ilmiy manbalarda tuproq, dorivor o' simliklarning makro- va mikroelementlar tarkibi [1, 2, 4], ulardan tibbiyotda va xalq tabobatida foydalanish, tarkibida og'ir metallarni to'planishi [5], farmatsevtikada dori vositalari, oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish va ularning

iqtisodiy samaradorligi hamda tuproq-o' simliklarning biogeokimyoviy xususiyatlari bo' yicha ma' lumotlar keltirilgan [12]. TADQIQOT

MATERIALLARI VA METODOLOGIYASI

Morfologik tuzilishiga ko'ra o' simlik bir yillik va ikki yillik o' simlik hisoblanadi. Balandligi 90-145 sm bo'lib poyasi oddiy ba'zi vakilida shoxlangan tikansiz. O'ziga xos tikanli barglari poyada ketma-ket joylashgan. Barg yaprog'ining chetlari o'yilgan va barg yaprog'ining tikanli bo'lishi o' simlikni turli o'txo'r hayvonlardan himoya qilishga moslashgan. Guli pushti, to'q qizil va oq rangda bo'lib 2 jinsli naysimon tuzilishda. Ildiz sistemasi baquvvat o'q ildiz. Mevalari oilasi uchun umumiy bo'lgan doncha meva. Sut qushqo'nmas aslida begona o't o' simlik. Lekin ko'p dorivorlik xossalari o'zida jamlagani tufayli ekib o'stiriladi. Xususan, o' simlikni yurtimizning janubiy viloyatlarida ya'ni Surxondaryo va Qashqadaryoda ko'plab maydonlarda ekib o'stirilmoqda. TADQIQOT NATIJALARI Sut qushqo'nmas kimyoviy tarkibini asosan flavonoidlar tashkil etadi. Flavonoidlardan silibinin, silikristin, isosilybin, silidianin va silimarin uchraydi. Bundan tashqari tashqari alkaloidlar, saponinlar, yog' kislotasi oqsil A, E, F, K vitaminlar va B guruhiga mansub darmon dorilar, gistamin, smolalar mavjud. Shu bilan birga makro va mikro elementlar mavjud bo'lib 1 gr moddada 1.16 mg ruh (sink), 16.58 mg kaltsiy, 9.3 mg kaliy, 4.2 mg magniy, 0.08 mg temir moddalari bor. Tibbiyotda va xalq tabobatida ishlatiladi. Xususan yetilgan doncha mevalaridan tibbiyotda spirt va suvli ekstrakti olinadi. Sut qushqo'nmasni dorivorlik xususiyatlari o'zida namoyon qiluvchi organlari ichida urug'lari beqiyos ahamiyatga molikdir. Urug'laridan sovuq presslash jarayonini orqali olingan moylari va o'ziga xos kukunlari ko'plab kasalliklarga qarshi ishlatiladi. Uning urug'lari yuqorida aytganimizdek silimarin flavonoidini mavjudligi tufayli antioksidant va yallig'lanishga qarshi ishlatiladi. Shu xossasiga ko'ra, sut qushqo'nmas o' simligi nazariy jihatdan surunkali yallig'lanishlar, jigarning toksik shikastlanishi, surunkali gepatit, sirroz, yurak qon tomir kasalliklari, o't qopi kasalliklari o't qopidagi tosh shu bilan birga saraton kasalliklarga qarshi ishlatiladi. Sut qushqo'nmasni surunkali gepatit va sirrozda qo'shimcha ravishda terapiya sifatida, nur va kimyoterapiya kurslaridan keyin tavsiya qilinadi. Chunki sut qushqo'nmas antioksidant xossalari tufayli jigarni zararli toksinlardan tozalab jigarning yallig'langan hujayralarni kamaytiradi, va jigarni sog'lom hujayralar sonini ko'paytirishga xizmat qiladi. Saraton kasaligini davolashda ham sut qushqo'nmas o' simligidan davolash samaradorligini oshirishda foydalaniladi. Miya bilan bog'liq bo'lgan turli xil asab kasalliklari davolashda va Parkinson hastaliklarida ham davo choralari sifatida qabul qilinadi. Yoshga bog'liq xotira pasayishini sekinlashtirish holati ham mavjud biroq, bu holat laboratoriya sut emizuvchilar hayvonlarida amalga oshirilgan va tasdiqlangan bo'lsada, insonlar ustida hali tekshiruv o'tkazilmagan. Sut qushqo'nmas o' simligidan yana insonlar orasida ko'p uchrovchi qandli diabet kasaliga qarshi foydalanilishi mumkin. O' simlik

birikmalari qandli diabet kasaliga qarshi kurashib, to'qimalarni insulin gormoniga sezgirligini yaxshilab, qonda, glyukoza miqdorini kamaytirish va hujayralarda gulkozani gilikogenga aylantirishni ta'minlaydi. Husnbuzarlarni davolashda va immunitetni oshirishda ham foydalanadi. Sut qushqo'nmas o't suyuqlikni ishlab chiqarishni kuchaytirish qobiliyati orqali organizmdagi yog' miqdorini emulsiya keltirish holatini yaxshilab xolisterin darajasini pasaytiradi. Bu xossasi orqali yurak qon-tomir kasalliklari, poliartrit, varikoz tomir kasalliklarini oldini oladi. Bundan tashqari, ona suti ishlab chiqarishni yaxshilab, ushbu jarayonni kuchaytiradi. O'simlikni bu xususiyatini amalga oshirishda uning choylaridan xalq tabobatida foydalanish mumkin. Ya'ni ushbu o'simlikning choy mahsulotlari ona suti ishlab chiqaradigan garmon prolaktinni faoliyatini kuchaytirish qobiliyati mavjud.

O'simlik mahsulotini chiqish shakllari: tabletkalar holida, kukun, suvli ekstrakti holida va damlama choylar shaklida chiqariladi. Har bir o'simlik mahsulotlaridan foydalanishda me'yoriy qoidalariga amal qilish maqsadga muvofiq bo'ladi. Shu jihatdan sut qushqo'nmas o'simligidan ham mumkin bo'lgan holatlarda shifokor ko'rsatmasiga binoan qabul qilinadi. Mahsulotni yuqori sezuvchanlik, 18 yoshgacha bo'lgan bolalar, homilador va emizikli ayollarga shifokor ko'rsatmasiga binoan tavsiya etiladi. Mahsulotni qabul qilinganda nojo'ya xolatlar qorin dam bo'lishi, ko'ngil aynishi, bosh og'rishi, ich ketishi yoki ich qotishi holatlari yuz berishi mumkin. Bunday holatlarda shifokorga murojaat qilish kerak. Sut qushqo'nmas o'simligidan nafaqat tibbiyot sohasida foydalanib qolmay, kosmetologiyada ham soch va tirnoqlar holatini yaxshilash xossalariga ega. Ayniqsa sochlarni parvarish qilishda o'simlik yog'i juda yaxshi samara beradi. Uy sharoitida sochlarni laminatsiya qilinadi. Soch hujayralar soni ko'payib, yangilashda, qazg'oqni davolashda va sochlarni jilovlantirib tez o'sishida foydalanadi. Xalq tabobatida dorivor maqsadlar uchun urug'laridan choy yoki qaynatma tayyorlash mumkin. Mahsulot choyini tayyorlash uchun 1 choy qoshiqda urug'laridan olib 1 stakan qaynoq suv quyiladi va yaxshilab aralashtiriladi, 1-2 soatga damlab qo'yiladi. Shundan so'ng kun mobaynida ovqatlanishdan yarim soat oldin 90 yoki 100 ml kuniga 3 marta issiq shaklda ichish lozim. Mahsulotni qaynatmasini tayyorlash uchun 25-30 g urug'lari ezilib, qaynoq 0,5 litr suvga qo'shiladi. Qaynatma 2 barobar kamayguncha qaynatiladi. Uni bir osh qoshiqdan ovqatlanishdan yarim soat oldin, kuniga 3 marta qabul qilinadi. Qabul qilish vaqti 1 oy mahsulot kukuni ham muhim dorivor eritma tayyorlashda foydalaniladi. Bunda urug'larni ezib kukun holiga keltiriladi. Kukunidan 1 choy qoshiq olib suv yoki sharbat bilan kuniga 2 marotaba ichish kerak. Bundan tashqari kukunini sut bilan ham ichish mumkin. Sut qushqo'nmas yog'i ham juda foydali xisoblanadi[6] Ovqatdan damlamalari singari yarim soat oldin ichiladi. Shu bilan birga yo'g'ini ovqatga qo'shib iste'mol qilinsa bo'ladi. Yo'g'ini qabul qilish kursi 30-60 kunga mo'ljallangan bo'lib, so'ng 30 kun to'xtatib yana keyin davom ettirish mumkin. Mamlakatimizda ham sut

qushqo'nmas o'simligidan shifobaxsh choylari ishlab chiqarish keng yo'lga qo'yilgan. Xususan Farg'ona viloyatida joylashgan Mehrijiyo korxonasi ham yetakchi o'rinda turadi. Bu korxonaning sut qushqo'nmas o'simligidan tayyorlangan choylariga zaytun barglari qo'shib ishlab chiqarilmoqda. Choylarning zaytun barglari bilan qo'shib chiqishiga asosiy sababi yashirin infeksiyali kasalliklarda zaytun barglari infeksiyalarni qarshi tabiiy tanlab oluvchi vosita bo'ladi. Zaytun barglaridagi oleuropein moddasi shu xususiyatni ta'minlaydi. MUHOKAMA Sut qushqo'nmas o'simligi nam muhitni va quyoshni yaxshi ko'radi. Quyosh nuri yetishmagan holatlarda barg sathi qisqarib sekin o'sadi. O'simlik iqlimlashtirish oson bo'lganligi tufayli ko'plab joylarida ekib o'stirilmoqda. Xususan Yevropa davlatlarida mart-aprel oylaridan ekila boshlanadi. Tuproqqa moslashish talablari ko'p emas. O'simlikning o'siv davri 180-200 kun davom etadi. Uning yaxshi o'sib rivojlanishi uchun +17 -25 gradus qulay sharoit hisoblanadi. Urug'lari +3 + 5 gradusda 1-2 hafta ichida o'sib chiqadi[3, 7]. Urug'lari ekishdan oldin 18-21 sm chuqurlikda namlik holatini yo'qotmaslik uchun shu chuqurlikkacha bo'lgan joyini ag'darilmay egatlar olinadi. Egatlar mavjud xo'jaligidagi texnikalar orqali 70, 90 va 140 sm oraliqda olinadi. Urug'larini 30 -50 sm masofa oralig'ida 4-5 sm chuqurlikda ekiladi. O'simlik iyul -avgust oylarida gullaydi. O'simlikni suvga bo'lgan extiyoji o'sish muhitidan kelib chiqqan holda suvga bo'lgan talabi qondiriladi. Muhimi normal rivojlanishi uchun namlik 75- 80 % dan kam bo'lmasligi lozim. Mevalari sentyabr oyining ikkinchi yarmidan pisha boshlaydi. So'ng o'simlik mevalari va urug'lari yegib olinib tibbiyotda va xalq tabobatida foydalanish mumkin[8,

XULOSA

Xulosa qilib aytganimizda, bizning asosiy maqsadimiz sut qushqo'nmas dorivor o'simlikni shifobaxsh xususiyatlari to'liq o'rganib mamlakatimizda moslashish imkoniyatlarini kengaytirib sut qushqo'nmas o'simligini plantatsiya markazlarini tashkil etgan holda aholiga sifatli tibbiy mahsulotlarni taqdim etishdir. Chunki kun sayin dunyoda dorivor o'simliklar xomashyosidan olinadigan tabiiy dorilarga talab ortmoqda. Shu sababli jahon miqyosida, O'zbekistonning tabiiy dorilar o'simliklari xomashyosini brendiga ega bo'lishi bizning oldimizda turgan dolzarb vazifalardandir.

Adabiyotlar

1. Sh, A., Kuylieva, M. U., & Usmanova, M. B. (2022). Application of phytotherapy in the treatment of chronic prostatitis.
2. Қўйлиева МУ, Э. М., Усмонова, М., & Имамова, Ю. (2021). General information on the age of Chilonjtyda, its composition, application in folk medicine, its features and their different types, conditions for cultivation. Шкурова, Д., Усманова, М., & Имамова, Ю.

3. Боймуратов, Э. С., & Койлиева, М. У. (2022). Фитотерапия при лечении сахарного диабета. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(Special Issue 4-2).
4. Sh, E. M., & Qo'yliyeva, M. U. (2022). ANJIR O'SIMLIGI MEVASINING YO'TALGA QARSHI SHIFOBAXSHLIK XUSUSIYATLARI.
5. Meliqulov, O. J., Kodirov, N. D., & Baymuradov, E. S. (2022). 4-xlor-5, 6-dimetiltieno [2, 3-d] pirimidinning to'yingan geterosiklik birikmalar bilan reaksiyasi. *Ta'lim fidoyilari*, 18(5), 285-288
6. Меликулов, О. Ж., Кодиров, Н. Д., & Баймуратов, Э. С. (2022). ИСПОЛЬЗОВАНИЕ БАРБАРИСА В ФАРМАКОТЕРАПИИ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(Special Issue 4-2), 911-913.
7. Меликулов, О. Ж., Кодиров, Н. Д., Баймуратов, Э. С., & ИСПОЛЬЗОВАНИЕ, Б. О. (2022). № Special Issue 4-2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-barbarisa-v-farmakoterapii>.
8. Meliqulov, O. J., & Baymuradov, E. S. (2022). 2H-4-GIDRAZINIL5, 6-DIMETIL TIENO [2, 3-D] PIRIMIDINNING AROMATIK ALDEGIDLAR BILAN REAKSIYASI. *Экономика и социум*, (3-2 (94)), 198-202.
9. Meliqulov, O. (2021). 2H-4-GIDRAZINIL-5, 6-DIMETILTIENO [2, 3-d] PIRIMIDINNING SİNTEZI VA UNING ALDEGIDLAR BILAN KONDENSATSIYA REAKSIYALARI. *Scienceweb academic papers collection*.
10. Qodirov, N. D., Qo'Yliyeva, M. U., & Boymurodov, E. S. (2021). DORILAR HAQIDA TUSHUNCHA, FARMAKALOGIK XOSSALARI, SAQLASH UCHUN SHAROIT YARATISH USULLARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(8), 580-586.
11. Boymurodov, E. S., & Olimov, S. M. (2021). DORILAR HAQIDA TUSHUNCHA. *Экономика и социум*, (10 (89)), 66-69.
12. Meliqulov, O. J., & Baymuradov, E. S. (2022). VITAMIN B12 NING OLINISHI VA UNING AHAMIYATI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(8), 324-327.
13. Боймуратов, Э. С., & Койлиева, М. У. (2022). Фитотерапия при лечении сахарного диабета. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(Special Issue 4-2).
14. Farrokhfal, K. H., Fatehi, M., & Fatehi, Z. (2005). Cardiovascular effects of five native plants from southern of Khorasan state. *Zahedan Journal of Research in Medical Sciences*, 7(1).
15. Jiyanboevich, Y. S., Maxmudovna, M. D., Suyunovich, B. E., & Sadridinova, B. D. (2023). The Effect of Mdr-1 Gene Polymorphism Genotypes on The Structure and Effectiveness of Treatment of Chronic Gastritis. *Rivista Italiana di Filosofia Analitica Junior*, 14(2), 897-903.
16. Боймуратов, Э. С. (2023). ТУТ БЕЛЫЙ, ШЕЛКОВИЦА (ТУТ)–MORUS ALBA L. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 15(2), 76-80.

17. Камолова, З. М. Қ. (2022). ЧАРМ МАҲСУЛОТЛАРИНИ ЁҒЛАШДА ҚЎЛЛАНИЛАДИГАН КОМПОЗИЦИЯЛАР ВА УЛАРИНИГ ТАҲЛИЛИ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(6), 148-153.
18. Boymurodov, E., Xasanova, G., & Olimov, S. (2021). INTRODUCTION TO THE SCIENCE OF PHARMACOLOGY, THE RELATIONSHIP OF SCIENCE WITH OTHER DISCIPLINES, THE HISTORY OF ITS ORIGIN. *Экономика и социум*, (11-1 (90)), 135-137.
19. Suyunovich, B. E. (2024). BIOLOGIK FAOL OZUQAVIY QO'SHIMCHALAR ANAMIYATI VA INSON ORGANIZMIGA TA'SIRI. *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi*, 18(5), 91-95.
20. Boymurodov, E. S. (2024). Essential Oils Preservative Medicinal Plant Application. *American Journal of Pediatric Medicine and Health Sciences (2993-2149)*, 2(2), 351-355.
21. Boymurodov, E. S. (2024). Preparation of Raw Materials from Medicinal Plant Parts. *Research Journal of Trauma and Disability Studies*, 3(2), 114-117.
22. Баймурадов, Э. С. (2023). ПОЛЕЗНЫЕ СВОЙСТВА МАЛИНЫ. *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi*, 6(1), 91-93.
23. Suyunovich, B. E. (2023). Growing Medicinal Plants. *American Journal of Science on Integration and Human Development (2993-2750)*, 1(6), 53-58.
24. Boymurodov, E. S. QAHVA (KAVA)-COFFEA ARABICA L.
25. Нажмитдинов, Х. Б., Олимов, С. М., & Бахромова, Б. З. (2022). ПОЛЕЗНЫЕ СВОЙСТВА ФРУКТА–ПЕРСИК. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(9), 327-332.
26. Эрназарова, М. Ш., & Бахромова, Б. З. (2022). Исследования свойств лекарственных растений содержащих алкалоид. *Science and Education*, 3(11), 106-116.
27. Эрназарова, М. Ш., & Бахромова, Б. З. (2022). Исследования свойств лекарственных растений содержащих алкалоид. *Science and Education*, 3(11), 106-116.
28. Olimov, S. M., & Vaxromova, B. Z. (2022). ZANJABIL HAQIDA UMUMIY MA'LUMOT. TIBBIYOTDA QO'LLANILISHI. *Journal of new century innovations*, 14(1), 156-160.
29. Shernazarovna, E. M., & Zokirovna, B. B. (2023). KAMQONLIK SABABLARI VA UNI TABIIY YO'L BILAN DAVOLASH CHORALARI. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 15(1), 160-165.
30. Shernazarovna, E. M., & Zokirovna, B. B. (2023). YALPIZ (MENTHA) O'SIMLIGINING DORIVOR XUSUSIYATLARI. *Образование наука и инновационные идеи в мире*, 15(1), 169-172.
31. Shernazarovna, E. M., Zokirovna, B. B., & Shuxrat o'g'li, D. B. (2023). RAYHON O'SIMLIGIGA UMUMIY TAVSIF. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 15(1), 166-168.
32. Shernazarovna, E. M., & Zokirovna, B. B. (2023). QANDLI DIABET KASALLIGI VA UNING ASORATLARI. *Journal of new century innovations*, 26(4), 116-121.

33. Bakhromova, V., & Mo'minboyev, D. (2023). THE LIFE OF ABU ALI IBN SINA AND HIS CONTRIBUTION TO THE FIELD OF PHARMACY. *Бюллетень педагогов нового Узбекистана*, 1(9), 39-42.
34. Бахрамова, В., & Муминбоев, Д. (2023, September). ОТНОШЕНИЕ ЧЕЛОВЕКА К ПРИРОДЕ И ОТНОШЕНИЕ ПРИРОДЫ К ЧЕЛОВЕКУ. In *Международная конференция академических наук* (Vol. 2, No. 9, pp. 9-13).
35. Вахрамова, В., & Мо'minboyev, D. (2023). SHIFOBAXSH ZANJABILNING TIBBIYOTDA QO'LLANILISHI. *Центральноазиатский журнал образования и инноваций*, 2(9), 86-89.
36. Вахрамова, В., Холбо'таева, К., & Мо'minboyev, D. (2023). BIOLOGIK FAOL MODDALARNING INSON SALOMATLIGIGA TA'SIRI. *Инновационные исследования в науке*, 2(9), 5-8.
37. Zokirovna, V. B., & Khusan, K. (2023). VALERIAN ROOT IN THE TREATMENT OF SLEEP PROBLEMS AND RELATED DISORDERS-A SYSTEMATIC REVIEW AND METAANALYSIS. *Journal of Modern Educational Achievements*, 10(1), 21-27.
38. ZOKIROVNA, V. B., RAHMANOVNA, A. Y., & OGLU, M. D. J. (2024). DRUG ALLERGIC REACTIONS: CURRENT VIEWS. *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi*, 18(5), 56-70.
39. ZOKIROVNA, V. B., OGLU, K. K. U., OGLU, M. D. J., & OGLU, D. B. S. (2024). PHARMACOEPIDEMOLOGY AND BIOINFORMATICS: EVOLUTION AND INTEGRATION OF ANALYTICAL WAYS ON PRECISION THERAPEUTICS ON CARDIOVASCULAR RISK. *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi*, 18(5), 78-90.
40. Zokirovna, V. B. (2024). PROSTATIT KASSALIGI VA PROSTATA BEZI EKSTRAKTIDAN DORI TAYYORLASHNING ZAMONAVIY USULLARI. *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi*, 18(5), 71-77.
41. Zokirovna, V. B., & Shuxrat o'g'li, D. B. (2024). ATMOSFERA IFLOSLANISHINING OLDINI OLUVCHI SUYUQ DARAXT. *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi*, 19(2), 202-208.
42. Усманова, М., Эрназарова, М., Куйлиева, М., & Хасанова, Г. (2021). Дорихона фаолиятини ташкил этиш, дорилар саклаш чора тадбирлари. *Экономика и социум*, (11), 90(6).
43. Sh, A., Kuylieva, M. U., & Usmanova, M. B. (2022). Application of phytotherapy in the treatment of chronic prostatitis.
44. Қўйлиева МУ, Э. М., Усмонова, М., & Имамова, Ю. (2021). General information on the age of Chilonjtyda, its composition, application in folk medicine, its features and their different types, conditions for cultivation. *Шкурова, Д., Усманова, М., & Имамова, Ю.*
45. Боймурадов, Э. С., & Койлиева, М. У. (2022). Фитотерапия при лечении сахарного диабета. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(Special Issue 4-2).
46. Sh, E. M., & Qo'yliyeva, M. U. (2022). ANJIR O'SIMLIGI MEVASINING YO'TALGA QARSHI SHIFOBAXSHLIK XUSUSIYATLARI.

47. МахбубаУзоқовна, Q., & Quyliyeva, M. U. (2024). JISMONIY FAOLLIK VA UNING INSON SALOMATLIGINI MUSTANKAMLASHDAGI ANAMIYATI. *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi*, 18(5), 7-14.
48. Абдуллаев, Ш., & Куйлиева, М. У. (2024). ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НАРОДНОЙ МЕДИЦИНЫ В МЕДИЦИНЕ. *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi*, 15(4), 181-183.
49. Qo'Yliyeva, M. U., Ernazarova, M., Usmonova, M., & Yu, I. (2021). CHILONJIYDA HAQIDA UMUMIY MA'LUMOT, TARKIBI, XALQ TABOVATIDA QO'LLANILISHI, XUSUSIYATLARI VA ULARNING HAR XIL TURLARI, O'STIRISH UCHUN SHAROIT. *Экономика и социум*, (11-1 (90)), 476-480.
50. Yuldashev, S., Halimbetov, Y., Usmanova, M., Naimova, Z. S., & Khamraeva, M. (2021). National Processes In Uzbekistan And The Formation Of The Internationalist Maturity Of The Younger Generation. *The American Journal of Medical Sciences and Pharmaceutical Research*, 3(06), 167-175.
51. Хасанова, Г. Р., & Усмонова, М. Б. (2022). Применение фасоли (phascolus) в медицине. *Science and Education*, 3(11), 117-125.
52. Sh, A., Kuylieva, M. U., & Usmanova, M. B. (2022). Application of phytotherapy in the treatment of chronic prostatitis. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(5), 466-470.
53. Sh, A., Kuylieva, M. U., & Usmanova, M. B. (2022). Application of phytotherapy in the treatment of chronic prostatitis. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(5), 466-470.
54. Имамова, Ю. А., & Усманова, М. Б. (2022). РОДИОЛЫ РОЗОВАЯ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ РАБОТОСПОСОБНОСТИ ОРГАНИЗМА. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(Special Issue 4-2), 901-904.
55. Имамова, Ю. А., Усманова, М. Б., & РОДИОЛЫ, Р. ORIENSS. 2022. № Special Issue 4-2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/rodioly-rozovaya-dlya-povysheniyarabotosposobnosti-organizma>.
56. Усманова, М. Б., & Имамова, Ю. А. (2022). ЛУК РЕПЧАТЫЙ– ПРИМЕНЕНИЕ В МЕДИЦИНЕ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(Special Issue 4-2), 914-917.
57. Қўйлиева МУ, Э. М., Усмонова, М., & Имамова, Ю. (2021). General information on the age of Chilonjtyda, its composition, application in folk medicine, its features and their different types, conditions for cultivation. *Шкурова, Д., Усманова, М., & Имамова, Ю.*
58. Usmanova, M., & Toshpolatov, C. Endokrine gland system, humoral managementof the organizm. *Researchjet journal of analisis and inventions In Voiume, 1.*
59. Шкурова, Д., Усманова, М., & Имамова, Ю. (2021). Private technology of powders Preparation of powders with abrasives, dyes and hard powders, extracts and essential oils. *Экономика и социум*, (11), 90.
60. Usmanova, M., & Yuldoshev, C. Importanse of lipids in the cell, simple and kompleks lipids, classification. *Researchjet journal of analisis and inventions.*

61. Imomova, Y., Usmonova, M. B., Yo'ldoshev, S., & Ahmadov, J. (2021). DORI VOSITALARINING ZAMONAVIY TAHLIL USULLARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(8), 587-596.
62. Усманова, М., Эрнazarова, М., Куйлиева, М., & Хасанова, Г. (2021). Дорихона фаолиятини ташкил этиш, дорилар саклаш чора тадбирлари. *Экономика и социум*, (11), 90(6).
63. Хасанова, Г. Р., Усманова, М. Б., & Нажмитдинов, Х. Б. (2022). ВИТАМИНГА БОЙ ЛОВИЯ (PHASCOLUS) ЎСИМЛИГИНИНГ УМУМИЙ ХУСУСИЯТЛАРИ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(9), 333-336.
64. Xasanova, G. R., Ernazarova, M. E., & SHIFOBASH, Q. O. T. F. J. ORIENSS. 2022. № Special Issue 4-2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/shifobash-qoqi-otining-foydali-jihatleri>.
65. Yakubova, Sarvinoz Raxmonqulovna, & Xasanova, Gulbaxor Raxmatullayevna (2022). КАМҚОНЛИК НАҚИДА ТУШУНЧА. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, (Special Issue 4-2), 897-900.
66. Mirzoyeva, F. A., Imamova, Y. A., & Meliqulov, O. J. (2022). Medicinal plants and their properties. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(4), 1140-1144.
67. Usmanova, M. B. (2022). Geksikon shamchasini tayorlashda uning asosni almashtirish. *Science and Education*, 3(11), 213-220
68. Imomova, Yu. A., & Usmonova, M. B. (2022). RODIOLY ROZOVAYa DLYA POVYSHENIYA RABOTOSPOSOBNOSTI ORGANIZMA. *Sharq uyg'onishi: Innovatsion, ta'lim, tabiiy va ijtimoiy fanlar* , 2 (Maxsus nashr 4-2), 901-904.
69. Mirzoyeva, FA, Imamova, YA, & Meliqulov, OJ (2022). Dorivor o'simliklar va ularning xususiyatlari.
70. Усманова, М. Б., & Имамова, Ю. А. (2022). ЛУК РЕПЧАТЫЙ– ПРИМЕНЕНИЕ В МЕДИЦИНЕ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(Special Issue 4-2), 914-917.
71. Шкурова, Д., Усманова, М., & Имамова, Ю. (2021). Private technology of powders Preparation of powders with abrasives, dyes and hard powders, extracts and essential oils. *Экономика и социум*, (11), 90.
72. Имамова, Ю. А., & Усманова, М. Б. (2022). РОДИОЛЫ РОЗОВАЯ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ РАБОТСПОСОБНОСТИ ОРГАНИЗМА. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(Special Issue 4-2), 901-904.
73. Шкурова, Д., Усманова, М., & Имамова, Ю. (2021). Порошоларинг хусусий тухнологияси тузгувчи, буёвчи ва кийин майдаланувчи моддалар, экстрактлар ва эфир мойлари билан порошоклар таййорлаш. *Экономика и социум*, 11, 90.
74. Imamova, Y. A., & Meliqulov, O. J. (2022). Dori vositasiga shakl berish va dori vositadagi ta'sir etuvchi moddalarning ajralib chiqishi haqida tushuncha. *Science and Education*, 3(11), 126-134.

75. Имамова, Ю. А. (2023). НЕПРОИЗВОЛЬНОЕ НОЧНОЕ МОЧЕИСПУСКАНИЕ (ЛЕЧЕНИЕ ТРАВАМИ). *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 15(5), 26-29.
76. Imamova, Y. A., & Olimjonov, Q. O. (2023). BRONXIAL ASTMA. *Journal of new century innovations*, 25(1), 54-56.
77. Imamova, Y. A. (2023). BOLALARNI DORIVOR O'SIMLIKLAR BILAN DAVOLASH. *Journal of new century innovations*, 26(4), 98-101.
78. Имамова, Ю. А., Усманова, М. Б., & РОДИОЛЫ, Р. ORIENSS. 2022. № Special Issue 4-2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/rodiolyrozovaya-dlya-povysheniya-rabotosposobnosti-organizma>.
79. Imamova, Y. A. (2023). MIYAGA QON QUYILISHI SABABI, BELGILARI VA DAVOLASH USULLARI. *Zamonaviy fan va ta'lim yangiliklari xalqaro ilmiy jurnal*, 1(6), 17-24.
80. Imamova, Y. A. (2023). Brain Hemorrhage Causes, Symptoms and Treatment Methods. *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education* (2993-2769), 1(8), 150-153.
81. Imamova, YA, Hamidov, SF, & Shukurullayeva, VS (2023). KAPSULALARNING SAMARADORLIGI. *Tsentralnoaziatskiy jurnal obrazovaniya i innovatsiy*, 2 (9 2-qism), 98-103.
82. Meliqulov, O. J., & Imamova, Y. A. (2022). DORI MODDALAR TARKIBIDAGI UMUMIY YOT ARALASHAMALARNI ANIQLASH. *Ta'lim fidoyilari*, 22(7), 256-259.